

Klara Asiška učiteljica života Giambattista Montorsi

Sadržaj:

- Predgovor hrvatskome izdanju
- Uvod
- I. Kronologija života svete Klare
- II. Izvori koji se tiču Klare
- 1. Spisi svete Klare
- 2. Biografski izvori
- 3. Papinske isprave

Prvi dio : KLARINI SURADNICI

I. Franjo - otac

- 1. Važnost Franje u Klarinu pozivu
- 2. Franjino zanimanje za Klarin život
- 3. Sveta Klara i sveti Franjo
- 4. Sažetak

II. Franjevci - braća

- 1. Sveti Franjo, braća i sveta Klara
- 2. Sveta Klara i braća
- 3. Braća i sveta Klara
- 4. Sažetak

Drugi dio : TEMELJI KLARINA ŽIVOTA

I. Isus Krist - uzor

- 1. Nježnost prema Isusu djetetu
- 2. Sažaljenje prema Isusu rassetome
- 3. Štovanje euharistijskoga Isusa
- 4. Suobličnost s Kristom kao uzorom
- Sažetak

II. Gospa - Majka

- 1. Klarina ljubav prema Mariji
- 2. Nasljedovanje Gospe
- 3. Gospina ljubav prema Klari
- Sažetak

III. Crkva - voditeljica

- 1. Klara ljubi Crkvu
- 2. Klara želi dobiti odobrenje od Crkve
- 3. Crkvena vlast ljubi Klaru
- Sažetak

Treći dio : ZNAČAJKE KLARINA ŽIVOTA

I. Život u sestrinstvu

- 1. Sestrinstvo među klarisama
- 2. Klarina ljubav prema sestrama
- 3. Ljubav prema sestrama bolesnima na tijelu i na duši
- Sažetak

II. Živjeti u malenosti

- 1. Klarina malenost

- 2.Malenost klarisa
- 3.Temelj malenosti
- Sažetak

III.Živjeti u klauzuri sa srcem otvorenim svijetu

- 1.Klauzurni život Klare i njezinih sestara
- 2.Apostolat klarisa
- 3.Klarin apostolat
- Sažetak

IV.Živjeti u veselju

- 1.Klarino veselje
- 2.Temelji Klarina veselja
- Sažetak

Četvrti dio: OBVEZE KLARINA ŽIVOTA

I.Molitva

- 1.Klarina molitva
- 2.Molitva klarisa
- 3.Predmet Klarine molitve i molitve sestara
- Sažetak

II.Siromaštvo

- 1.Klarino siromaštvo
- 2.Siromaštvo klarisa
- 3.Motivi Klarina siromaštva i siromaštva klarisa
- 4.Očitovanje Klarina siromaštva i siromaštva klarisa
- Sažetak

III.Čistoća

- 1.Klarina ljubav prema čistoći
- 2.Ljubav prema Isusu, Zaručniku
- Sažetak

IV.Poslušnost

- 1.Poslušnost klarisa
- 2.Odgovorna poslušnost
- 3.Zadaci opatice
- 4.Sveta Klara kao opatica
- Sažetak

Peti dio : CILJEVI KLARINA ŽIVOTA

I.Sjedinjenje s Bogom

- 1.Bog u životu Klare i klarisa
- 2.Ljubav Klare i klarisa prema Bogu
- 3.Kontemplativni život Klare i klarisa
- Sažetak

II.Pobjeda nad samom sobom

- 1.Mrtvenje osjetila
- 2.Mrtvenje želje za jelom i jezika
- 3.Vedrina u bolesti
- Sažetak

III.Postojanost u preuzetoj obvezi

- 1.Vjernost zvanju
- 2.Borba protiv zlođuha
- 3.Pomirenje s Bogom bez odgadanja
- Sažetak

IV.Ostvarenje svetosti

- 1.Klarina svetost za života
- 2.Klarina svetost na času smrti
- 3.Postupak i Klarina kanonizacija
- Sažetak

DODATAK

Samostan Svetoga Damjana

KAZALO TEMA

KAZALO

Predgovor hrvatskome izdanju

Radosni smo što sestrama klarisama, franjevkama i franjevcima svih vrsta i svima onima koji žele bolje upoznati duhovnu poruku i duhovnost sv. Klare Asiške napokon možemo pružiti u ruke i ovo dragocjeno djelo G. B. Montorsija Klara Asiška - učiteljica života.

U njemu nije toliko riječ o Klari i njezinu životu, koliko sama Klara govori i svjedoči o svojim najdubljim iskustvima života u Bogu i suživota sa svojim sestrama i svim ljudima. Moramo priznati da se hrvatsko izdanje ovoga djela rađalo veoma dugo, ali je najvažnije da nam je na raspolaganju i to baš na početku velikoga jubileja 800. ljetnice rođenja sv. Klare Asiške (1193-1993). Zbog toga trebamo osobito zahvaliti vlč. g. Pavlu Badurini koji je s ljubavlju i marljivošću djelo preveo s talijanskoga izvornika, zatim fra Korneliju Šojatu koji ga je znalački i pomno lektorirao, te s. Renati Mrvelj koja je upornošću žene sve uznemirivala i poticala da djelo što prije ugleda svjetlo dana.

Ovdje osobito zahvaljujemo i Giambattisti Montorsiju, franjevcu iz Bologne, koji je bratski i velikodušno dopustio da se djelo prevede i odrekao se svih autorskih prava. Zahvaljujemo i Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda koja je velikodušno i obilato zahvatila iz svoga fonda "Franjevački izvori" i tako omogućila da se i u ovim teškim vremenima nađu sredstva za tisak knjige.

Samobor, 24. lipnja 1993.

Fra Nikola Vukoja

UVOD

Tko se samo letimice približi svetome Franji, ostaje duboko impresioniran. Franjo je, kao dominantna figura povijesti Crkve i ljudi, još i danas polazna točka za onoga tko želi na najutentičniji način prigrliti kršćanski život. O njemu je mnogo pisano. Pažljivo je ispitano i protumačeno što je rekao i što je učinio. Njegov se lik ipak često odvaja od jedne ne manje važne ličnosti koja je s njime intimno povezana, od svete Klare. Ako nju ne poznajemo, ne možemo reći da smo potpuno razumjeli tko je Asiški Siromašak.

Gospodin ih je pozvao da zajedno prožive isto iskustvo, ali ne usporedo nego komplementarno. S pravom je papa Ivan Pavao II. kao asiški hodočasnik prigodom osamstote godišnjice rođenja svetoga Franje podsjetio u svome govoru klarisama da je "uistinu teško odvojiti ta dva imena, Franju i Klaru, te dvije legende, Franju i Klaru".

Klara ponovno proživljava cijelu Franjinu duhovnu avanturu, prolazi kroz ista iskustva: čini pokoru, slijedi Evanđelje, živi u krajnjem siromaštvu i pravome bratstvu, vjerna je Crkvi. Ona u kontemplativnoj dimenziji, a sveti Franjo u aktivnoj dimenziji. Tako se zajedno upriličuju Kristu koji propovijeda mnoštvu, a da ne prekida svoga razgovora s Ocem.

Premda se čini da su ta dva zvanja vrlo različita, u Klari se može prepoznati Franjin odsjev u samoći, a u Franji Klarin zastupnik na putovima svijeta. Značajna je činjenica da Franjo misli na Klaru i na njezine sestre dok obnavlja crkvu Svetoga Damjana, dakle oko 1206. godine, kad još nema braće i kad na njih još uopće ne misli. Sama Klara spominje u Oporuci: "Zaista, naime, dok on sam još nije imao ni drugova ni braće, gotovo odmah nakon svoga obraćenja, kadno je zidao crkvu Svetoga Damjana... rasvijetljen od Duha Svetoga, prorekao je o nama ono što je Gospodin poslije ispunio. Popevši se naime u to vrijeme na zid spomenute crkve, govorio je jakim glasom na francuskome jeziku: Dođite i pomozite mi u ovoj gradnji samostana Svetoga Damjana, jer će tu prebivati gospođe čiji će glasovit život i sveto ponašanje proslaviti našega nebeskog Oca po cijeloj svetoj Crkvi."

Ovu pojedinost potvrđuje i Toma Čelanski u drugome životopisu Svetoga Franje i Trojica drugova u svojoj Legendi.

Pa i onda kad Franjo bude imao braću, neće zaboraviti zajedničku karizmu s Klarom. Govorit će: "Jedan te isti Duh izveo je braću i one siromašne gospođe iz ovoga opakog svijeta." I Jakov iz Vitrya je priznao to zajedničko podrijetlo. U jednome pismu iz 1216. godine, govoreći o franjevačkome pokretu, spominje istodobno braću i sestre. On piše: "Našao sam u onim krajevima (u Italiji) nešto što mi je bilo na veliku utjehu: osobe obaju spolova, bogate i laike, koje su, napuštajući svako vlasništvo radi Krista ostavljale svijet. Zvale su se manja braća i manje sestre."

Sama Klara je svjesna dubokoga jedinstva milosti koje nju zajedno sa sestrama vežu uz Franju. To se vrlo dobro očituje u šestom poglavlju Pravila i osobito u Oporuci, koja je, čini se, napisana zato da podsjeti na važnost Franje u njezinu redovničkom iskustvu.

Tu se Franjo pojavljuje "kao utemeljitelj, zasaditelj i naš potporanj u Kristovoj službi"; sestre su "malo stado što ga je svevišnji Otac rodio u svojoj svetoj Crkvi po riječi i primjeru blaženoga našeg oca Franje". Ona se osobno osjeća biljčicom koju je Franjo

brizljivo uzgajao te priznaje: "Dokle god je živio, uvijek je riječju i svojim djelima brizljivo nastojao uzgajati i pomagati da rastemo mi, njegove biljčice."

Treba također napomenuti kako Franjo i Klara nisu samo svjesni da imaju zajedničku karizmu i zajedničko podrijetlo, nego da se osjećaju i u životu međusobno ovisnima. I doista, kad Franjo bude sumnjao glede svoga zvanja, uteći će se Klari da ga rasvijetli. Hoće štoviše da Svetičino samostansko iskustvo, u granicama mogućnosti, proživljavaju i braća. On zapravo predviđa da žive posvećeni redovito evangelizaciji, odabravši svijet za samostan. No, ako se na neko vrijeme posvete molitvi, hoće da žive kao Klara. I kad daje upute koje se odnose "na ponašanje braće u samotištima", sigurno ima pred očima iskustvo klarisa.

U tome se naime malenom Pravilu potiče na obvezu čuvati samoću i šutnju, daje se znatan prostor liturgijskoj molitvi i uređuje se život oslonjen nadasve na bratstvo. Sve je to vrlo slično životu sestara Svetoga Damjana, te i za braću uzakonjuje, barem u nekoj prigodi, šutnju i čuvanje klauzure, što je vlastito klarisama.

Klara opet sa svoje strane želi oživjeti iskustvo Franjino i njegove braće, osobito što se tiče siromaštva, pa i što se tiče apostolskoga života, u stanovitom smislu. Poslije IV. Lateranskoga sabora koji zabranjuje osnivanje novih Redova, Klara je prisiljena prihvatiti Pravilo sv. Benedikta, jer je Franjo dobio samo usmenu potvrdu svoga načina života. No, da bi bila vjerna franjevačkom duhu koji u siromaštvu ima jednu od temeljnih značajki, zatražila je ponajprije od Inocenta III. oko 1216. godine, a potom i od Grgura IX. 1228. godine te postigla povlasticu života u posvemašnjemu siromaštvu. Ta je krepost očita osobito u ustrojstvu samostana klarisa koji su, u odnosu na opatije, maleni i siromašni do te mjere da izgledaju samo kao gostinjski, osim toga, za razliku od monahinja, ove siromašne žene "ne prihvaćaju nikakvih nadarbina, nego žive od rada svojih ruku".

Druga značajka franjevačkoga zvanja jest putujući život radi evangeliziranja svijeta. Klara se ne odriče čak ni toga, te, iako se živi u klauzuri, hoće da njezini samostani "ne budu daleko od grada" kako bi se posvećivali apostolatu. Tako će kontemplativni život sestara biti za sve kršćane upozorenje na život molitve, a one će moći osjećati da su posvećene ne samo kontemplaciji nego i akciji.

Možemo dakle ustvrditi da klarise započinju iskustvo vrlo različito od onoga o kojemu nam je do tada svjedočio monaški redovnički život. One su doista, uz Manju braću, novi Red koji je od Franje primio zahtjev slijediti Krista siromašna i ponizna i koji, iako živi u klauzuri, osjeća čežnju za evangelizacijom svijeta.

Zato su spisi sv. Klare i njezini biografski izvori izuzetno važni za poznavanje Franje i njegova pokreta. Klara je zapravo izuzetan svjedok, vjerojatno bolji i od samih pmih Svećevih drugova, i svi izvori koji se nje tiču jesu vrlo bogata dokumentacija o franjevačkome pokretu te daju autentičnu sliku svetoga Franje. Stoga su izdavači, objavljujući Franjevačke izvore, spravom u njih uvrstili i one koji se tiču svete Klare. Toliki žele nasljedovati svetoga Franju. Vrlo učinkovit način da svoju želju okruno uspjehom jest taj da se suoče s Klarom koja se spravom mogla izjašnjavati kao Svećeva biljčica. Uvjeren u to, pošto sam prikazao Franju kao učitelja života, prihvaćam se posla da prikažem i Klaru koju također smatram učiteljicom života kako ju je gledao već i njezin životopisac.

Da bi se ovo novo djelo moglo korisno upotrebljavati, smatram korisnim prethodno navesti nekoliko napomena o

- kronologiji života svete Klare i
- o izvorima koji se tiču svete Klare.

1. Kronologija života svete Klare

Ne kanim pisati životopis Svetice, ali smatram neophodno potrebnim spomenuti značajnije datume makar samo u obliku skice.

1194. rodila se u Asizu.

1209-1211. više je puta susrela svetoga Franju.

1211-1212. potpuno se posvetila Bogu u crkvi Svete Marije od Anđela. Nakon kratkoga boravka u samostanima benediktinki u Bastiji i Svetoga Anđela u Panzu iznad Subazija, ulazi u samostan Svetoga Damjana. Sveti Franjo piše za nju »Oblik života«.

1213. Franjo u sumnji glede svoga zvanja traži pomoć po molitvi Klare i sestara.

1215. sveti je Franjo obvezuje da prihvati službu opatice.

1216. postiže povlasticu siromaštva za samostan Svetoga Damjana.

1219. kardinal Hugolin priređuje »Konstitucije« za klarise.

1224. sveta Klara se razboli i više neće ozdraviti.

1227. potvrđena je duhovna skrb Male braće za klarise.

1228. Grgur IX. potvrđuje povlasticu siromaštva.

1234-1235. Klara piše prvo pismo Janji Praškoj.

1238-1239. piše drugo i treće pismo Janji Praškoj.

1240. Saraceni opsjedaju samostan Svetoga Damjana.

1241. oslobođenje grada Asiza.

1247. Inocent IV. daje Pravilo klarisama. Klara piše svoju Oporuku.

1248. kardinal Rinaldo imenovan pokroviteljem klarisa.

1253. u mjesecu srpnju piše četvrto pismo svetoj Janji Praškoj. 9. kolovoza postiže od Inocenta IV. potvrdu Pravila.

11. kolovoza 1253. umire u Svetome Damjanu.

1255. papa Aleksandar IV. proglašava je svetom.

1255-1260. Toma Čelanski piše Životopis svete Klare.

II. Izvori koji se tiču svete Klare

Izvori koji se tiču svete Klare mogu se podijeliti u tri dijela:

- spisi
- biografski izvori
- papinski dokumenti.

1. Spisi svete Klare

Svetičini spisi, koji su stigli do nas, jesu: Pravilo, Oporuka, pet pisama i Klarin blagoslov na umoru.

Pravilo

Klarise više godina nisu imale pravoga Pravila, nego su živjele po Evanđelju, slijedeći svetoga Franju. Nakon IV. Lateranskoga sabora (1215) koji je zabranjivao osnivanje novih Redova, Klara je bila prisiljena prihvatiti Pravilo svetoga Benedikta, ali je i dalje tražila od pape Inocenta III. odobrenje barem "Povlastice siromaštva" što bi jamčilo posebnu vezu s Prvim redom. Tako je postavila temelj za buduće Pravilo.

1219. godine kardinal Hugolin daje klarisama uredbe koje se zovu "Hugolinove Konstitucije", vrlo stroge u pogledu posta i šutnje, ali vrlo neodređne o siromaštvu i o vezi s Prvim redom do čega je Klari bilo toliko stalo.

Franjo je prije svoje smrti napisao ono što se smatra njegovom "posljednjom voljom" za Klaru i klarise, ističući apsolutnu obvezu "nasljedovati život i siromaštvo svevišnjega Gospodina našega Isusa Krista i njegove presvete Majke".

Kad je kardinal Hugolin postao papa pod imenom Grgur IX, potvrdio je 1228. godine povlasticu siromaštva, ali je 1230. godine zabranio braći pohađati samostane klarisa. 1239. godine potvrdio je Konstitucije od 1219. godine navodeći u uvodu: "Kao Pravilo dajemo vam ono od svetoga Benedikta."

1245. godine papa Inocent IV. ponovno potvrđuje Hugolinove Konstitucije uz male promjene, ali 6. kolovoza 1247. godine proglašava pravo Pravilo. U njemu je prisutnije franjevačko nadahnuće tako da je nazvano "Pravilo svetoga Franje". Ono predviđa također da generalni ministar Prvoga reda bude duhovnim ocem Drugoga, ali dopušta vlasništvo i prihode.

Klara nije prihvatila tu povredu siromaštva. Ona osobno piše jedno Pravilo koje se nadahnjuje Pravilom Manje braće. U njemu uzakonjuje propise što ih je primila od Franje, a koji su se uvijek poštivali u Svetome Damjanu. Spravom će ga papa Inocent IV. u buli kojom ga potvrđuje predstaviti kao "Oblik života i način svetoga zajedništva i uzvišenoga siromaštva što vam ih je naš blaženi otac Franjo usmeno i pismeno predao na opsluživanje". Svetica ga je predočila kardinalu Rinaldu, pokrovitelju klarisa, a on ga je odobrio 6. rujna 1252. godine. Potom poduzima sve da postigne odobrenje od samoga pape Inocenta IV. I u tome je svom nastojanju je uspjela 9. kolovoza 1253. godine, dva dana prije svoje smrti.

U vrijeme postupka za kanonizaciju sestra Filipa spominje: "Silno je željela imati potvrđeno Pravilo Reda; makar samo jedan dan imala tu potvrdu na svojim ustima, a drugi dan potom umrla. I kako je željela, tako joj se i dogodilo. Zapovjedila je da dođe jedan brat s pismom potvrde. S poštovanjem ga je uzela, iako je bila blizu smrti, i sama stavila tu potvrdu na usta da je poljubi. Sljedećega dana prešla je iz ovoga

života Gospodinu." Original je pronađen u prvome samostanu Svete Klare u Asizu 1893. godine.

Oporuka

Kao Franjo, tako i Klara piše Oporuku imajući pred očima glavne crte Učiteljeve Oporuke, ali želi postići drukčije ciljeve. Franjo kani ostaviti braći spomen, opomenu i poticaj da im pomogne kako bi katoličkije opsluživali Pravilo. Klara, naprotiv, želi točno izreći svoju volju osobito glede siromaštva. Napisana je vjerojatno 1247. godine kad je Pravilo Inocenta IV. ozakonjivalo vlasništvo i prihode za klarise.

Započinje naglašavajući blagodat poziva i nužnost da se na nj velikodušno odgovori. Upozorava pritom na obvezu posvemašnjega siromaštva i na zahtjev slijediti put poniznosti i jednostavnosti. Završava s blagoslovom nakon poticaja na molitvu. Stil je ponešto težak i ponekad zbrkan. Na nekim je mjestima teško slijediti misao zbog gomilanja ideja. Ipak je to divna stranica duhovne literature koja očituje siguran nauk, živo iskustvo i divnu vjernost Kristu i svetome Franji.

Neki sumnjaju u njezinu autentičnost jer je stari izvori ne spominju i nema rukopisne tradicije. No, po svome se sadržaju predstavlja kao jedan od spisa koji najviše odgovaraju srcu i duši Klarinoj. Vrlo je bogata sjećanjima iz njezina života.

Pisma

Zbog zanimanja Manje braće, ali i zbog njezina glasa svetosti, Klara postaje u kratko vrijeme majkom mnogih učenica. Kako ih nije mogla pohađati jer je bila vezana klauzuro, često se s njima dopisivala. Od tih mnogobrojnih pisama posjedujemo četiri što ih je pisala svetoj Janji Praškoj i peto što ga je poslala Ermentrudi iz Bruges. Ona su dragocjeno svjedočanstvo duhovnosti i prijateljstva. Otkrivaju čudesno poznavanje Svetoga Pisma i očituju veliku bistrinu u davanju savjeta glede redovničkoga života. Zbog toga se mogu smatrati pravim remekdjelima u svojoj vrsti. Prva se četiri smatraju autentičnima, a autentičnost petoga je sporna.

Prvo je možda napisano dok Janja još nije bila ušla u samostan, tj. prije Duhova 1234. godine. Ta tvrdnja ima pristaša zato jer Klara Janju naziva "kćerkom češkoga kralja", upotrebljava "Vi" i uopće se ne osvrće na sestre (redovnice). No drugi ga, unatoč toj primjedbi, smještaju u vrijeme poslije ulaska u samostan, ali najkasnije u 1235. godinu. Janja je svakako već odlučila posvetiti se Kristu, i Klara joj piše prije svega zato da se s njom razveseli zbog te odluke.

U drugome pismu Klara poziva Janju da se drži savjeta brata Ilije, generalnoga ministra Manje braće. Napisano je prema tome prije 1239. godine kad je on bio skinut. Svetica inzistira na ustrajnosti u odluci da će nasljedovati Kristovo siromaštvo. Počinje povjerljivije upotrebljavati "Ti".

Treće pismo, radosni poziv na nasljedovanje božanskoga Zaručnika po djevičanstvu i siromaštvu, napisano je vrlo vjerojatno 1238. godine.

Četvrto pismo je poziv da u ogledalu Kristova križa motri siromaštvo, poniznost i ljubav. Kako Klara spominje sestru koja je prisutna uz nju, sigurno je napisano u posljednjem mjesecu njezina života.

Što se tiče petoga pisma, Ermentrudi, ono bi moglo biti samo sažetak dvaju pisama što ih je, prema Waddingu, Klara navodno pisala opatici u Bruges-u. U njemu je prisutan Klarin stil i misao, ali nema nježnosti koja je tako prisutna u pismima Janji. Taj razlog navodi različite kritičare da ga ne smatraju autentičnim.

Blagoslov

Mnogo opširnije nego Franjin, donosi riječi kojima je Svetica na umoru blagoslovila siromašne sestre. Neke su ga sestre prepisale, možda i po Klarinoj volji, kako bi njezine riječi došle do udaljenih sestara, pa i do onih budućih. Klara ga uzima iz knjige Brojeva, ali posredstvom brata Franje. Služi se Blagoslovom bratu Leonu kao svojim, ali znatno proširuje posljednji dio.

2. Biografski izvori

Biografske izvore sačinjavaju Postupak za kanonizaciju i Legenda (Životopis sv. Klare).

Postupak

Papa Inocent IV, koji je vodio sprovod, nije navodno htio pjevati Časoslov za pokojne, nego za djevice, jer je bio posve siguran u Klarinu svetost, ali mu je kardinal Rinaldo, pokrovitelj klarisa, pripomenuo kako je prikladno da se prije kanonizacije provede pravi kanonski postupak. Radi toga je isti Papa, 18. listopada 1253. godine, uputio bulu spoletskome biskupu Bartolomeju u kojoj ga poziva da provede kanonski postupak te mu daje ove upute o načinu postupanja: "Zapovjedili smo ti, brate, apostolskim pismom da brižljivo i žurno istražiš njezin život, obraćenje i postupke s drugima... također i čudesa i istinu o svim njihovim okolnostima, prema pitanjima što smo ti ih poslali priložene našoj buli. A ono što nadeš o spomenutim stvarima, nastoj nam poslati uz svoj pečat, napisano vjerno službenom rukom, kako bi duša one o kojoj vjerujemo da se već s radošću veseli na nebu u odjeći besmrtnosti bila popraćena na ovome svijetu dostojnim hvalama mnoštva pravednika."

Postupak je započeo 24. studenoga 1254. godine u samostanu Svetoga Damjana, da se saslušaju klarise, a završio je 28. dana istoga mjeseca u crkvi Svetoga Pavla u Asizu nakon što su saslušani neki svjedoci. Održan je u nazočnosti sljedećih svjedoka: "Gospodina Leonarda, arhiđakona iz Spoleta; gospodina Jakova, arhiprezbitera iz Triera; brata Leona, brata Anđela iz Rietija i brata Marka od Manje braće te gospodina Martina, bilježnika. U nazočnosti prečasnog oca gospodina Bartolomeja, spoletskoga biskupa."

Svi svjedoci, osim dvojice, ističu tijesne veze što su ih imali s Klarom. To je vrlo važno, jer o tome ovisi vrijednost njihova svjedočanstva. Osim toga, vrlo mnogo puta na pitanje kako su doznali to što tvrde, odgovaraju da su bili nazočni onome o čemu svjedoče. Nažalost, nema svjedočanstva Janje, Svetičine sestre, koja je umrla tjedan dana prije početka postupka.

Zapisnik je sigurno bio napisan latinski, ali ga mi posjedujemo samo u jednome staroumbrijskom prijevodu što ga je 1920. godine otac Zefirin Lazzeri našao u Firenci. Radi se o izvanredno svježem dokumentu, punom ganuća i uzbuđenja i vrlo živahnom; prikazuje Klaru kako su je svjedoci gledali i slušali prije samo nekoliko tjedana. To je vrlo važan dokumenat za poznavanje Svetičina života i duhovnosti. Stoga je vrlo prisutan u Buli kanonizacije, u Legendi (Životopisu) o svetoj Klari i u svim kasnijim životopisima.

Legenda (Životopis) o svetoj Klari

Danas je gotovo svi stručnjaci pripisuju Tomi rođenu u Čelanu u Abrucima kojega je u Red primio sv. Franjo 1215. godine. 1221. godine poslao ga je Siromašak zajedno s ostalih tridesetero braće u Njemačku. 1224. godine vraća se u Italiju. 1228. godine

prisustvuje kanonizaciji svetoga Franje i prima nalog od pape Grgura IX. da napiše Legendu (Životopis) o Svecu. 1247. godine piše drugi Franjin životopis, a 1253. godine Raspravu o čudesima. Između 1255. i 1260. godine sastavlja Legendu (Životopis) o svetoj Klari. Te godine i umire kraj nekoga samostana klarisa.

Ovako predstavlja svoje djelo u pismu Papi: "Vašem se gospodstvu svidjelo narediti mojoj malenkosti da, pošto proučim djela svete Klare, sastavim njezin životopis. Moja se neukost ozbiljno pribojavala toga posla, ali me je uza sve to vaš papinski ugled pozivao na taj posao. Tako sam se podložio nalogu, ali se nisam smatrao dosta spremnim da to započnem s onim što sam kao nepotpuno pročitao. Stoga sam otišao k drugovima blaženoga Franje i do same zajednice Kristovih zaručnica. Dosta sam razmišljao o tome kako je bolje da ih prikažu oni koji su ih kao očevici gledali i slušali.

Pošto sam se, velim, ponajprije upoznao s istinom i u nju se s Božjim strahom bolje uputio, nešto sam prikupio, a mnogo toga sam izostavio, te sam sakupljeno obradio razumljivim stilom. Djevice će rado čitati velika djela ove Djevice. Neka zato oni jednostavno naobraženi ne naiđu na nešto čemu bi riječi potamnili smisao."

3. Papinske isprave

Dvije se isprave osobito bave svetom Klarom i pokretom: Povlastica siromaštva i Bula kanonizacije.

Povlastica siromaštva

U obliku što ga mi posjedujemo nosi datum 17. rujna 1228. godine, a izdao ju je papa Grgur IX. Original se čuva među relikvijama prvoga samostana Svete Klare u Asizu. 1227. godine papom je postao kardinal Hugolin koji je 1219. godine priredio Konstitucije za klarise koje nisu bile baš po Klarinoj volji jer nisu predviđale siromaštvo u zajednici. Klara je stoga osjećala potrebu učiniti da se potvrdi na još svečaniji način povlastica što su je postigla od pape Inocenta III. Nakon IV. Lateranskoga sabora Klara se pokazala spremnom prihvatiti Pravilo svetoga Benedikta samo ako bude poštivan oblik siromašnoga života što ga je bila prigrlila zajedno s Franjom. Zbog toga je uporno nastojala da može živjeti siromaštvo, barem kao povlasticu.

Bula kanonizacije

Datirana je u Anagniju, 26. rujna 1255. godine. (Neki međutim kodeksi imaju datum 19. listopada 1255. godine). Govori o Klarinu životu u svijetu, o njezinu prijelazu u posvemašnju službu Kristu, o životu u samostanu i napokon o čudesima za života, na smrti i poslije smrti.

Pripovijedanje se neprestano isprepliće svjetlosnim i mudrosnim motivom jasnoće što ga pruža samo ime "Clara" (jasna). Svetica, biljčica brata Franje, postaje jasnoćom koja je odsjev beskrajne svjetlosti. Ton je panegiričan. Ima oblik kancelarija Rimske kurije mada je očit izravan zahvat pape Aleksandra IV. To je kardinal Rinaldo, Klarin prijatelj i pokrovitelj, onaj koji je prvi potvrdio Pravilo što ga je ona napisala.

NAPOMENE

- Ovdje se radi više o knjizi za razmišljanje nego za studij.
- Neki se odlomci tiču različitih sadržaja. Radije sam ih ponovio nego da ih samo citiram. Tako je lakše razmišljati o pojedinim temama.
- Na početku pojedinih dijelova stavio sam kratki prikaz da pokažem njihovu povezanost.

- Na kraju svakoga poglavlja kratki sadržaj cijeloga gradiva omogućuje preglednost cjeline.
- Za čudesa se nisam zanimao jer nemaju veze s ciljem što sam ga postavio.
- Nisam naveo baš nikakve bibliografije jer ne smatram da je nužna u radu ove vrsti.

3. Sveta Klara i sveti Franjo

Franjo s očinskom ljubavlju slijedi i poučava Klaru za cijeloga života. Ona ga zbog toga smatra pravim utemeljiteljem klarisa, a Pravilo počinje ovim riječima: "Oblik života Siromašnih sestara, što ga je blaženi Franjo ustanovio, jest ovo..." U Oporuci piše: "Bog Otac porodio je u svojoj Crkvi riječju i primjerom preblaženoga oca našega svetoga Franje... ovo malo stado... Gospodin nam je dao preblaženoga oca našega Franju za utemeljitelja, saditelja i pomagača u službi Kristu."

Životopisac spominje kako Klara "želi da se sestre u određeno vrijeme bave ručnim poslovima, ali tako da - po želji Utemeljitelja - obnavljaju žar s obavljanjem molitve." Zbog toga se Klara osjeća "biljčicom preblaženoga oca Franje", pa kad piše Pravilo, ne čini drugo nego prepisuje Pravilo Manje braće uvodeći samo prilagodbe nužne za ženski Red. Osim toga, u Pravilu i u Oporuci više puta ponavlja "poslušnost blaženome Franji". I Inocent IV. u Buli kojom odobrava Pravilo tvrdi: "Morate živjeti... sa zavjetom vrlo uzvišenoga siromaštva što vam ga je dao blaženi Franjo." Kardinal Rinaldo piše u svome pismu da odobrava "oblik života i način svetoga jedinstva i uzvišenoga siromaštva, što vam je vaš blaženi otac Franjo usmeno i pismeno predao na opsluživanje". K tome, kad Klara želi da neka njezina zapovijed bude djelotvorna, moli da se "izvrši iz ljubavi prema Bogu i blaženome Franji".

Prikladno je podsjetiti također da je Klara "načinila Oficij križa kako ga je sastavio sveti Franjo, ljubitelj križa i da ga je običavala moliti jednakom ljubavlju": Sama Klara potcrtava u svojim spisima Franjinu važnost u svome životu. U prvome poglavlju Pravila npr. spominje to četiri puta: "Oblik života Siromašnih sestara, što ga je blaženi Franjo ustanovio, jest ovo: Opsluživati Evanđelje Gospodina našega Isusa Krista, živjeti u poslušnosti, bez vlasništva i u čistoći. Klara, nedostojna Kristova službenica i biljčica blaženoga oca Franje, obećaje poslušnost i poštovanje gospodinu papi Inocentu i njegovim kanonski izabranim nasljednicima i Rimskoj Crkvi. I kao što je u početku svoga obraćenja skupa sa svim sestrama obećala poslušnost blaženomu Franji, tako obećaje bez prekršaja opsluživati istu poslušnost njegovim nasljednicima. Ostale sestre dužne su uvijek slušati njegove nasljednike."

U drugim poglavljima predviđa: "Neka se pričešćuje sedam puta u godini to jest ... na svetkovinu svetoga Franje." "Uvijek sam bila brižljiva u obdržavanju svetoga siromaštva što smo ga obećale Gospodinu i blaženome Franji."

U šestom poglavlju, koje ima autobiografsko značenje, ovako spominje svetoga Franju, uvrštavajući tu i dva njegova pisma: "Nakon što se svevišnji nebeski Otac udostojao milošću prosvijetliti moje srce, da, po primjeru i nauku preblaženoga oca našega svetoga Franje, činim pokoru, malo poslije njegova obraćenja dragovoljno sam, skupa sa svojim sestrama, njemu obećala poslušnost. Kad je pak blaženi Otac vidio da se ne bojimo nikakva siromaštva, nikakvih napora, trpljenja, omalovažavanja ni prezira svijeta, pače da sve to smatramo velikim užitkom, ganut ljubavlju, napisao nam je oblik života na ovaj način: 'Budući da ste, po božanskom nadahnuću, postale kćerima i službenicama vrhovnoga svevišnjega Kralja i nebeskoga Oca, zaručile se s Duhom svetim odabirući da živite prema savršenosti svetoga Evanđelja, hoću i obećajem za sebe i za svoju braću uvijek voditi o vama marljivu brigu i posebnu skrb.

Dok je živio, skrbno je to ispunjavao i htio je da to braća uvijek ispunjavaju. I da ne bismo nikada skrenule od presvetoga siromaštva s kojim smo započele, pa ni one

koje budu poslije nas došle, malo prije svoje smrti ponovno nam je napisao svoju posljednju volju govoreći: 'Ja, siromašni brat Franjo, hoću slijediti život i siromaštvo preuzvišenoga gospodina našega Isusa Krista i njegove presvete Majke. I hoću ustrajati sve do kraja; te molim vas, moje gospođe, i dajem vam savjet da u tome presvetom životu i siromaštvu uvijek živite, i da se pomno čuvate da ne biste od njega do vijeka nikad odstupile ni po čijem nauku ili savjetu.'

Pišući blaženoj Janji, Klara potcrtava: "Pitaš me koje su svetkovine na koje nas je... preslavni naš otac sveti Franjo posebno upozorio da ih svetkujemo raznolikošću hrane." "Nismo obvezane na post - kako nas je poučio blaženi Franjo u jednome svome pismu - kroz sve vazmeno vrijeme i na blagdane Gospine i svetih apostola, osim ako padnu u petak." "Sveti Franjo nas je poučio i zapovjedio da prema bolesnima postupamo sa svom slobodom s kojom mu drago vrsti hrane." U Blagoslovu moli "Gospodina našega Isusa Krista za njegovo milosrđe i za posredovanje... blaženoga oca našega Franje:.. da isti Otac nebeski potvrdi ovaj presveti blagoslov na nebu i na zemlji".

Franjina važnost u Klarinu duhovnom iskustvu i iskustvu njezinih sestara pokazuje se očitim na osobit način u Oporuci. Čini se da je ona napisana kako bi podsjećala sestre na duhovnoga Oca o kome govori više od dvadeset puta. Klara piše: "Sin je Božji postao za nas put što nam ga je riječju i primjerom pokazao, a naš nas je preblazeni Otac, pravi njegov ljubitelj i nasljedovatelj, poučio. Moramo, dakle, predrage sestre, razmisliti o svim danim nam dobročinstvima Božjim, ali među ostalima, kojima se udostojao po ljubljenom našem blaženom ocu Franji među nama djelovati, ne samo o onima poslije našega obraćenja, nego i o onima dok smo bile u bijednoj taštini svijeta." "Kolikim dakle marom, kolikim nastojanjem duha i tijela moramo držati zapovijedi Boga i našega Oca da, pomoću Božjom, umnogostručimo talenat!"

"A kad je blaženi Franjo osjetio da se mi, krhke i slabe po tijelu, ipak ne odričemo nikakve tjeskobe, siromaštva, napora, nevolja ili zapostavljanja i prezira od strane svijeta, nego da smo, štoviše, po primjeru svetaca i njegove braće, smatrale to velikom ugodnošću, ganut samilošću prema nama, zadužio je sebe i svoj Red da će o nama isto kao i o svojoj braći voditi marljivu brigu i posebnu skrb. Tako smo, po volji Božjoj i preblazena našeg oca Franje, pošle prebivati kod crkve Svetoga Damjana gdje nas je Gospodin, po svojem milosrđu i milosti, u kratko vrijeme umnožio, da se ispuni što je Gospodin po svome Svecu pretekao. A prije smo stanovale, makar malo, na drugome mjestu.

Zatim nam je napisao Oblik života i, ponajpače, da ustrajemo u svetome siromaštvu. I nije se zadovoljio da nas za svoga života potiče mnogim nagovorima i primjerima na ljubav prema presvetome siromaštvu i njegovu opsluživanju, nego nam je napisao mnoge spise da ne bismo poslije njegove smrti skrenule od njega, kao što Sin Božji dok je živo na svijetu nije nikada htio odstupiti od svetoga siromaštva. I preblazeni naš otac Franjo, slijedeći njegove stope, dok je živio, nije ni najmanje odstupao od svetoga siromaštva koje je izabrao za sebe i za svoju braću."

Klara nastavlja, također u Oporuci: "I ja, Klara... biljčica svetoga Oca, razmišljala sam o našem uzvišenom zdanju i o volji takova Oca... koji nam je bio stup i jedina naša utjeha poslije Boga, i potporanj... Pa kao što sam ja uvijek nastojala voditi brigu da opslužujem i činim da se opslužuje sveto siromaštvo koje smo obećale Gospodinu i

ocu našem blaženome Franji, tako su dužne uz pomoć Božju do kraja opsluživati i činiti da se opslužuje sveto siromaštvo one koje mene naslijede u službi." "Prigibam koljena te duhom i tijelom prignuta preporučujem svetoj Rimskoj Crkvi, vrhovnom svećeniku, a naročito gospodinu kardinalu koji je dodijeljen Redu manje braće i nama, sve svoje sestre koje su sada i koje će doći... svome malenome stadu što ga je Bog Otac porodio u svojoj Crkvi riječju i primjerom preblaženoga oca našega svetoga Franje nasljedovanjem siromaštva i poniznosti njegova ljubljenog Sina i slavne Djevice njegove Majke, učinio da opslužuju sveto siromaštvo koje smo obećale Bogu i preblaženom ocu našem svetome Franji... Gospodin nam je darovao preblaženoga oca našega Franju za utemeljitelja, saditelja i pomagača u službi Kristu i u onom što smo Gospodinu i blaženom našem ocu obećale, koji je također, dok je živio, nastojao da riječju i djelom uvijek obrađuje i uzgaja nas, svoju biljčicu."

I Klara nastavlja ovako: "Neka nakon moje smrti sestre, na kojem god mjestu bile, obdržavaju spomenuti oblik siromaštva što smo ga obećale Gospodinu i preblaženome ocu našem Franji." "Opominjem i potičem u Gospodinu Isusu Kristu sve svoje sestre, koje su sada i koje će doći, da uvijek nastoje slijediti put svete jednostavnosti, poniznosti, siromaštva i časnoga svetog ponašanja, kako smo poučene od Krista i od preblaženoga oca našega Franje u početku našega zajedništva." "Čuvajmo se, ako smo stupile na put Gospodnji, da nipošto za neko vrijeme ne odstupimo od njega, da ne nanesimo nepravdu... ocu našem blaženome Franji... Zato prigibam svoja koljena pred Ocem Gospodina našega Isusa Krista da nam po zaslugama... preblaženoga našega oca Franje... sam Gospodin koji je dao dobar početak dade porast i, također, ustrajati do kraja. Amen. Ovaj spis, da bi se bolje opsluživao, ostavljam vama, svojim predragim i ljubljenim sestrama, koje su sada ili koje će doći, kao znak blagoslova Gospodinova, preblaženoga našega oca Franje i blagoslova mene, vaše majke i službenice."

Klara i klarise smatraju Franju ocem te ga zbog toga nježno ljube. Ta je ljubav osobito očita za vrijeme Svečeve bolesti i za vrijeme njegova pogreba. Doista, "onoga tjedna u kojem je blaženi Franjo preminuo, gospođa Klara... bijaše vrlo bolesna. A bojala se da će preminuti prije blaženoga Franje. Gorko je plakala i nije se mogla utješiti, jer prije smrti nije mogla vidjeti svoga jedinoga Oca poslije Boga, tj. blaženoga Franju tješitelja duše i tijela koji ju je prvi utvrdio u Božjoj milosti". I klarise "bijahu vrlo uciviljene zbog Franjine bolesti".

Čelano piše u prvome Franjinu životopisu (dakle 1228. godine): "A kad dođoše do mjesta gdje je najprije osnovao i zasadio Red svetih djevice, izložiše ga u crkvi Svetoga Damjana gdje su boravile njegove siromašne kćeri koje je pridobio za Gospodina. Otvoren je prozorčić kroz koji se službenice Kristove u određeno vrijeme običaju pričestiti sakramentom Gospodinova tijela. Otvoren je lijes u kojemu bijaše zatvoreno blago nebeskih kreposti. I gle, evo gospođe Klare koja je zaista po zaslugama svetosti postala slavna prva majka ostalih, jer bijaše prva biljčica ovoga svetog Reda. S ostalim je kćerima došla vidjeti Oca koji im nije govorio niti se k njima svratio nego je žurio drugamo."

Čelano nastavlja: "Pošto podvostručiše uzdahe, promatrale su ga s dubokim jecanjem srca i s obilnim suzama. A zatim su prigušenim glasom počele jaukati: 'Oče, oče, što nam je činiti? Zašto nas sirote ostavljaš? Kome nas tako napuštene prepuštaš? Zašto nisi najprije radosne poslao nas koje tako rastužene ostavljaš? Što nam nalažeš da

činimo tako zatvorene u ovome zatvoru kad si odlučio da nas nikada više ne posjetiš kako si običavao? S tobom nam odlazi sva utjeha, a slična utočišta nemamo ovako u svijetu pokopane! Tko će nas u toliku siromaštvu, koje nije manje po zaslugama nego po stvarima, tješiti? O, oče siromaha, ljubitelju siromaštva! Tko će nam u kušnjama pritjecati u pomoć, ti koji si bezbrojne kušnje preturio, oprezni raspoznavatelju napasti?! Pomoćniče nevoljnih, tko će nas bijedne tješiti u nevoljama koje nas snadoše? O pregorka li rastanka, o nemila odlaska! O, okrutna smrti koja tisuće sinova i kćeri lišenih takva oca strahovito pogadaš kad se žuriš da od nas u nepovrat udaljiš onoga po kojem su naša djela, ako ih ima, cvala! Djevičanska sramežljivost je plač obuzdavala jer bijaše vrlo neumjesno naricati nad onim čijem preminuću dolazi ususret mnoštvo anđeoske vojske i raduju se sugrađani svetih i ukućani Božji. Našavši se tako između žalosti i radosti, izljubiše mu blistave ruke urešene najskupocjenijim draguljima. A kad je odnesen, zatvorena su vrata koja više neće biti otvorena takvoj rani... Svi su sudjelovali u boli svake od njih tako da nije bilo nikoga kome bi uspjelo zadržati suze videći te anđele mira gdje tako tužno plaču."

Posljednje svjedočanstvo ljubavi Klarisa prema Franji potcrtava Životopisac kad spominje da je Klara pokopana u Svetome Jurju, tj. "na mjestu gdje je najprije bilo pokopano tijelo svetoga Franje da tako onaj koji je živoj prokrčio put i mrtvoj, kao po nekom predznaku, pripravi mjesto".

SAŽETAK

Sveti Franjo je bitno važan u pozivu Klare i njezinih sestara. On naime

- nadahnut Duhom Svetim unaprijed najavljuje život Klarisa u Svetome Damjanu,
- prihvaća želju Klare koja osjeća zahtjev da se s njime sastane pošto se divila njegovu obraćenju,
- on sam je želi vidjeti nakon što je čuo kako se veličaju njezine kreposti,
- često se sastaju, i Klara ima dojam da su Franjine riječi plamen, a njegova djela nadnaravna,
- Klara ga je izabrala za vođu i od toga časa prima žarka srca ono čemu je on poučava o Kristu,
- svojim primjerom i svojim poučavanjem navodi Klaru da mu obeća poslušnost,
- poziva je svojim propovijedanjem da se obrati,
- sokoli je da prezre svijet,
- daje joj predokusiti milinu zaruka s Kristom,
- uvjerava je neka ne odugovlači s odlukom,
- savjetuje joj da napusti očinsku kuću u noći između Cvjetnice i Velikoga ponedjeljka,
- prima Klaru, skupa s braćom, u Svetoj Mariji od Anđela,
- prima Klarinu posvetu Bogu odrezavši joj kosu,
- zaručuje Klaru s Kristom,
- vodi je u samostan Svetoga Pavla u Bastiji,
- premješta je u samostan Svetoga Anđela u Panzu,
- savjetuje joj da nađe stalno boravište kod Svetoga Damjana,
- potiče je da utemelji Red siromašnih sestara.

Franjino zanimanje za Klaru ne prestaje kad se ona nastanila u Svetome Damjanu iako se sastanci smanjuju - on je i dalje još više ljubi u Duhu Svetome. U Pravilu, odmah nakon što je navela Franjine riječi: "To je skrbno ispunjavao dok je živio i htio je da to braća uvijek ispunjavaju."

No, Franjo je htio da se izbjegnu zloporabe. Stoga u Pravilu braći piše: "Čvrsto zabranjujem svoj braći ulaziti u samostane redovnica osim onih kojima je Apostolska stolica dala posebno dopuštenje." On je sam bio vjeran toj uputi, pa Čelano pripovijeda: "Kad su se jednom braća čudila što osobno nije posjećivao tako svete Kristove službenice, rekao je: 'Nemojte, predragi, vjerovati da ih savršeno ne ljubim. Ako bi naime bio grijeh to što se za njih u Kristu brinemo, zar ne bi bio još veći grijeh to što su se one predale Kristu? Ne bi zaista bila nikakva nepravda da nisu pozvane, a ne brinuti se za pozvane, najveća je okrutnost. Pružam vam primjer da i vi činite kako ja učinih vama. Ne volim da se tko sam od sebe nudi da ih pohađa. Zapovijedam da im oni koji to neće i koji se tome mnogo opiru, budu određeni za službu. To neka budu samo duhovni ljudi koji su u časnom i dugom životu prokušani.'"

Čelano spominje također i ovo: "Kad je jednom zgodom neki brat, koji je u jednom samostanu imao dvije kćeri uzorna života, rekao da bi rado odnio neki siromašni darak sa svečeve strane u rečeno mjesto, svetac ga je vrlo oštro ukorio utuvljujući mu u glavu riječi koje se sada ne mogu ponoviti. Zato je po drugom, koji se opirao, ali nije tvrdovrato u tome ustrajao, poslao dar." Franjin Životopisac tumači: "Takav je bio njegov stav u odnosu s Bogu posvećenim ženama. Ovako je izgledao nadasve korisni posjet kod njih koji je bio prisilan i rijedak. Htio je da mu ovakva budu sva braća. Htio je da im služe kao Kristu kojemu one služe, ali tako da uvijek budu oprezni poput ptica kojima su postavljene zamke." Jordan iz Gijana izvješćuje da se Franjini savjeti nisu uvijek poštivali. Tako se brat Filip "brinuo za siromašne gospođe protiv volje blaženoga Franje".

Zanimljivo je i svjedočanstvo brata Stjepana: "Jednoga dana umrije brat Ambrozije, cistercitskoga Reda, penitencijar kome je kardinal Hugolin povjerio brigu za samostane, izuzev samostana svete Klare. Tada se brat Filip Longo pobrine da mu se povjere ti samostani i da mu vrhovni svećenik dade ovlaštenje da zaduži u njihovu službu manju braću po svome sudu. Kad je Franjo doznao za to, vrlo se uznemirio i prokleo ga kao rušitelja svoga Reda. Spomenuti je brat Stjepan govorio da je čuo kako blaženi Franjo izgovara ove riječi: 'Odsada je rana bila na mesu, ali sada je probila u kosti i bit će gotovo neizlječiva.'

Brat Stjepan je pripovijedao da je jednom, po nalogu brata Filipa, pošao u jedan samostan. Zatim, dok je bio na putovanju s blaženim Franjom od Bevanje do nekoga drugog mjesta, zamoli od njega oprostjenje jer je u onaj samostan pošao po nalogu brata Filipa. Tada ga Svetac oštro izgrdi i naloži mu za pokoru da se onako odjeven kako je bio baci u rijeku koja je tekla uzduž ceste, a bio je mjesec prosinac. Sav mokat i dršćući od studeni morao je dvije milje pratiti blaženoga Franju dok nije stigao do nekoga samostana braće."

2. Sveta Klara i braća

Svetoj je Klari uvijek bilo stalo do pomoći koju su joj braća mogla pružiti. Još prije svoje posvete Bogu bila je prema njima osobito srdačna. Gospođa Bona svjedoči u Postupku da "joj je Klara dok je bila u svijetu, dala iz pobožnosti stanovitu količinu novca i zapovjedila joj neka ga odnese onima koji su radili u Svetoj Mariji - Porcijunkuli da kupe mesa".

Nakon ulaska u samostan ta se srdačnost pretvorila u usku vezu, gotovo ovisnost, kako se jasno vidi u Pravilu u kome Klara predviđa: "Kao što sam u početku svoga obraćenja skupa sa svojim sestrama obećala poslušnost blaženomu Franji, tako obećajem bez prekršaja opsluživati istu poslušnost njegovim nasljednicima. Ostale sestre dužne su uvijek slušati njegove nasljednike." "Pismene sestre neka obavljaju Božansku službu prema običaju Manje braće."

Za izbor opatice neka se sestre "skrbno pobrinu da imaju generalnog ili provincijalnog ministra Reda manje braće. On neka ih riječju Božjom pripravi da u potpunoj slozi i na opće dobro obave izbor." "Naš službeni pohoditelj neka uvijek bude iz Reda manje braće, prema volji i naredbi našega kardinala. A taj neka bude takav da o njegovoj časti i ponašanju bude poznat neokrnjeni glas. Njegova će služba biti da, u glavi i članovima, ispravlja prijestupe počinjene protiv oblika našega zavjetovanja." - "Također molimo da nam se milostivo od Reda manje braće dodijeli kapelan s jednim pratiocem, klerikom na dobru glasu i providonosne razboritosti, na pomoć našem siromaštvu, radi pobožnosti prema Bogu i prema blaženomu Franji, kako smo to uvijek imale od spomenutoga Reda manje braće."

"K tomu su sestre strogo obvezane da imaju onoga kardinala svete Rimske Crkve za svoga upravitelja, zaštitnika i popravitelja koji bude od gospodina pape dodijeljen Manjoj braći."

I u Oporuci piše: "Povjeravam... gospodinu kardinalu koji bude određen za Red manje braće i nas sve moje sestre." "Tako preporučujem i ostavljam na brizi svoje sestre, koje su sada i koje će doći, nasljedniku preblaženoga oca našega Franje i cijelome Redu da nam budu na pomoći u napredovanju u službi Bogu, a osobito u opsluživanju presvetoga siromaštva."

Svetoj Janji piše: "U ovome pak, da sigurnije stupaš putem Gospodnjih zapovijedi, nasljeduj savjet našega časnog oca, brata našega Ilije, i pretpostavi ga savjetima drugih te ga smatraj sebi dražim od svakoga dara." "Ovim pismom preporučujemo, koliko god mogu, tvojoj ljubavi donosioce ovoga pisma, predragu našn braću, brata Amata, dragog Bogu i ljudima, i brata Bonaguru." Životopisac spominje: "Kad je papa Grgur jednom zgodom nekom bratu zabranio da bez njegova dopuštenja ide u samostane siromašnih gospođa, pobožna je Majka žalila što će sestre imati rjeđe priliku da se nahrane svetom naukom te je uzdahnuvši rekla: 'Neka nam ubuduće digne svu braću, kad nam je digao djelatelje kruha života.' I smjesta je poslala natrag provincijalnome ministru svu braću. Nije htjela imati ni milostinjare koji su im pribavljali tjelesni kruh kad nije više imala milostinjare duhovnoga kruha. Kad je papa Grgur to čuo, odmah je ublažio ovu zabranu koju je dao generalnome ministru." "Na kraju života "kad se Gospodin približavao i gotovo već stajao na pragu, Klara hoće da uz nju stoje svećenici i duhovna braća."